

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ ตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) เพื่อต้องการผลิตนักเรียนที่มีความเก่ง ดี มีความสุขและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งมีกรอบแนวคิด ดังนี้ การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนกระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์จึงเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัด สามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพ อีกด้านหนึ่งคือ เป็นการปมเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝังและปลูกจิตสำนึก เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่ขึ้นในจิตใจ เพื่อให้เด็กนักเรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 1)

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, หน้า 1) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะ การคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกอย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้รัฐส่งเสริมและจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคนไทย มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ในมาตรา 24 ข้อ 4 กำหนดว่า การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี

งาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 5) ส่วนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2559 มีเจตนารมณ์ คือ 1) พัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีดุลยภาพ 3 ด้าน คือเป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์ เอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 2) สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการศึกษา ในปีงบประมาณ 2550 ที่กำหนดให้ยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนัก สำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคณะโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์การศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้ คือการศึกษาต่างๆ ไม่มีความรอบรู้ ความรู้ไม่มีพลังพอที่จะต้านทานอำนาจของความไม่ดีได้ ความรู้จึงถูกนำไปใช้ในเรื่องไม่ดีต่างๆ หรือถูกบงการด้วยความไม่ดี สังคมและโลกจึงวิกฤต การพัฒนาควรจะใช้ความดี หรือคุณธรรมนำตามด้วยความรู้ ยุทธศาสตร์การศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้จึงสำคัญยิ่ง (ชิตณรงค์ ขตภูเขียว, ม.ป.ป.)

การเปลี่ยนแปลงของภาวะสังคมไทยใน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แนวความคิดและการกระทำ มีการแข่งขันกันมาก การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง สังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม และบริโภคนิยมมากขึ้น ซึ่งทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยแปรเปลี่ยนไปดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง มีการแข่งขันกันสูงจึงต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมส่วนบุคคล มิฉะนั้นมนุษย์ในสังคมใหม่จะดำเนินชีวิตไปตามกระแสสังคมของวัตถุนิยมจนลืมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม หลายสถาบันต่างตระหนักถึงปัญหาทางสังคม และความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้บังเกิดแก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กในระดับประถมศึกษาซึ่งสมควรได้รับการวางพื้นฐานอนาคตและรากฐานการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์, ม.ป.ป.) ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร เทพสิทธา (2542, หน้า 15-16) เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่า การที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมากแม้จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด แต่ความเจริญและการพัฒนานั้นไม่ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน การพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางด้านวัตถุเป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ การเป็นผู้มีคุณธรรมในสังคมลดลง ประชาชนและเยาวชนจำนวนมากไม่ยอมที่ไม่เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ไม่ได้ยึดมั่นในคุณธรรมและไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรม ทำให้สังคมมีปัญหาสังคมมีความเจริญทางด้านวัตถุแต่มีความเสื่อมโทรมทางจิตใจ ค่านิยมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อนนี้สังคมยกย่องคนที่มีคุณธรรม คนที่ประพฤติผิดศีลธรรมจะถูกประณามไม่มีใครอยากคบหา สังคมกลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูงและ

คนที่มีชื่อเสียงแม้ว่าคนเหล่านั้นจะประพาศผิดในศีลธรรมก็ตาม ยุคโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ยุคโลกไร้พรมแดน โลกข้อมูลข่าวสาร จึงมีอิทธิพลต่อความคิด จิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น คนไทยเป็นจำนวนไม่น้อยได้ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสารและการโฆษณา ถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างชาติครอบงำ ลุ่มหลงในวัฒนธรรมและค่านิยมของต่างประเทศ ไม่สนใจในคำสอนของศาสนา และวัฒนธรรมไทย ทำให้คนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้ออาทร ขาดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นความสำคัญของศาสนา ขาดคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ นางเยาว์ แซงเพ็ญแข (2545, คำนำ) กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่กระทบต่อเยาวชนโดยตรง เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่าโลกปัจจุบัน และอนาคตเป็นโลกวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ข่าวสาร ข้อมูล หรือวิทยาการสมัยใหม่โดยแท้ซึ่งบางครั้งนิยมเรียกว่า โลกยุคดิจิทัล เป็นสังคมเทคโนโลยี เป็นสังคมนานาชาติไร้พรมแดน เป็นสังคมเศรษฐกิจการค้าแบบเสรี แข่งขันหากำไรสูงสุดกับกลุ่มเยาวชน โดยการโฆษณาสร้างค่านิยมให้เป็นผู้บริโภคแบบไม่มีขีดจำกัดมีความเสื่อมมากมายเข้ามากับความเจริญ เป็นสังคมตัวใครตัวมันมากขึ้น ทำให้เยาวชนมีทางเลือกอย่างไม่จำกัดซึ่งเต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ ที่กำลังรุมเร้าคนไทยอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม โสเภณีเด็ก แหล่งเสื่อมโทรม การทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง การไม่เคารพระเบียบกฎหมาย ปัญหาแหล่งอบายมุข แหล่งเรียมย์ ความคิด พฤติกรรมวัยรุ่น และพลเมืองที่เบี่ยงเบนคุณธรรม จริยธรรมของสังคมชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลเกิดความเจริญด้านการสื่อสารและโทรคมนาคมของโลกอย่างรวดเร็วทำให้การส่งและรับข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างฉับไวและทั่วถึง จนเรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดน ซึ่งประเทศไทยได้รับอิทธิพลดังกล่าวไปด้วย โดยส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร (information age) ที่มีการสื่อสารกันได้กับทั่วทุกมุมโลกโดยผ่านการสื่อสารต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ โทรสาร และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ผลของกระแสโลกาภิวัตน์นี้ทำให้กระแสเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ค่านิยมต่างชาติ ได้แพร่กระจายมาสู่ประเทศไทยด้วย อาทิ วัฒนธรรมบริโภคนิยม วัฒนธรรมตะวันตก วิถีชีวิตของคนไทยจึงเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากตามกระแสโลกที่เต็มไปด้วยธุรกิจการต้อรองและการแข่งขัน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552, หน้า 1) พบเห็นได้ชัดเจนจากข่าวที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการนำความรุดหน้าทางวิทยาการไปใช้ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมนั้นปรากฏอยู่ทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการประทุษร้ายบุคคลแปลกหน้าจนถึงแก่ชีวิตของเยาวชนไทย เพียงเพื่อเลียนแบบพฤติกรรมที่พบเห็นในเกมคอมพิวเตอร์ (ยิ่งยศ เอกมานะชัย, 2551) หรือการทำร้ายร่างกายกันของนักเรียนมัธยมศึกษา สาเหตุมาจากชอบผู้ชายคนเดียวกัน แล้วทำการบันทึกภาพผ่านโทรศัพท์มือถือ และส่งภาพดังกล่าวแจกจ่ายให้เพื่อนนักเรียนทั้งสถาบันเดียวกันและต่างสถาบันได้ดูผ่านทางโทรศัพท์มือถือและทางอีเมล เพื่อเป็นการประจานให้อับอาย (นักเรียนสาวตบกัน, 2552) จากข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน

ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ผู้ก่อเหตุเป็นเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมขาดคุณธรรมจริยธรรม ด้วยเหตุนี้ การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทยจะต้องปลูกฝังหล่อหลอมตั้งแต่เด็กและเยาวชน เพื่อเติบโตเป็นกำลังของชาติ

การที่จะพัฒนาชาติบ้านเมือง การพัฒนาคนถือเป็นภารกิจสำคัญยิ่ง จะต้องพัฒนาคนให้ดีและมีคุณธรรมเสียก่อนจึงค่อยหันไปพัฒนาคนให้ดีและมีคุณภาพ คุณธรรมจริยธรรมจะต้องปลูกฝังหล่อหลอมตั้งแต่เบื้องต้นโดยมุ่งที่เด็กที่กำลังเติบโตเป็นกำลังในอนาคตของชาติบ้านเมือง ทำอย่างไรจึงจะทำให้เด็กดี มีคุณธรรมตามมาด้วยเก่ง และมีคุณภาพ นักเรียนคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน นักเรียนจึงต้องมีความมุ่งมั่นทางด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างให้แก่สังคมได้ด้วย พร้อมทั้งทำหน้าที่นักเรียนตัวอย่างที่ดีแห่งความสำเร็จทั้งทางด้านดีมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพเป็นประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติต่อไป (พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัศน์, 2546, หน้า 1) แต่การดำเนินการศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมได้สาเหตุของปัญหา การดำเนินงานด้านการศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านบริบทของระบบการศึกษา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ การขยายตัวของเมืองกับความอ่อนแอของความสัมพันธ์ระบบเดิม การขยายตัวของบริโภคนิยม และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การขยายตัวของปัจเจกนิยม ความเสื่อมศรัทธาในศาสนา ความไม่สามารถที่จะต่อต้านสิ่งชั่วร้าย 2) ปัญหาด้านสิ่งป้อนเข้าสู่ระบบการศึกษา ได้แก่ ครู และผู้ใหญ่ในสังคมเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี สภาพบ้านแตกในเด็ก พัฒนาการทางจริยธรรมในเด็ก และเยาวชนช้ากว่าที่ควรจะเป็น และมีสภาพหยุดชะงัก เนื้อหาของคุณธรรมไม่สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง 3) ปัญหาด้านกระบวนการพัฒนาคุณธรรมในระบบการศึกษา ได้แก่ การไม่จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา และครูอาจารย์ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรม ไม่จัดโครงสร้างของหลักสูตรให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม (ฉันทนา จันทร์บรรจง, 2541, หน้า 7)

หัวใจสำคัญต่อการจัดการศึกษา คือ หลักสูตรเพราะหลักสูตรเป็นแม่บทที่มีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาทุกระบบและทุกระดับการศึกษา ซึ่งเห็นได้ชัดเจนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาหรือการปฏิรูปการศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์เป็นพื้นฐานหลักและเป็นแกนสำคัญที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษาทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหรือบริหารจัดการอื่นๆ ทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ (เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์, 2549, หน้า 1) นอกจากนี้ การศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นต้องอาศัยการจัดการหลักสูตรที่ดีมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและของท้องถิ่น เพราะหลักสูตรถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาเป็นตัวชี้้นำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง รู้จักกำหนดแนวทางในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เป็นกำลังสมองที่

จะนำพาให้ประเทศไปสู่ความเจริญในทุกๆ ด้านในขณะที่เดียวกันหลักสูตรก็ย่อมต้องมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวการณ์ของสังคม (กาญจนา คุณารักษ์, 2543, หน้า 38)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้นเพื่อสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 2) ซึ่งสอดคล้องกับ วัฒนาพร กระจับทุกข์ (2545, หน้า 3) ที่ว่า หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน ช่วยชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถจัดมวลงประสพการณ์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จนบรรลุผลตามจุดหมายของการจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องทำงานร่วมกับ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายสำคัญของหลักสูตร

ในการที่จะก่อให้เกิดการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทยให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3 ด้าน (3D) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย (decency) มีคุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม รู้ผิดชอบชั่วดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ผลสำเร็จคือนักเรียนเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข และภาคภูมิใจในความเป็นไทย ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาตนเอง มีความรู้ความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย มีเจตคติที่ดี พร้อมทั้งเกิดพฤติกรรมกรรมมีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย อันจะเป็นผลไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4. เพื่อประเมินผลปรับปรุงหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ความสำคัญของการวิจัย

1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมที่ดีในการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใช้ผลการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนในกลุ่มวังน้ำซับตอนปรู จำนวน 10 โรงเรียน จำนวน 210 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสามจุ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 17 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากโรงเรียน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย

2.2. ตัวแปรตาม

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2.2 พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย

2.2.3 เจตคติต่อหลักสูตร

3. ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

4. เนื้อหา

ความรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยความรู้ เรื่อง

คุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ด้าน ความมีวินัย ความประหยัด ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

นियามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากขึ้น ในลักษณะการเพิ่มรายละเอียด ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนได้มีการพัฒนาสอดคล้องกับจุดหมายที่กำหนดไว้มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย หมายถึง เนื้อหา แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ พัฒนา นักเรียนให้ไปสู่จุดหมายทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ ตามที่คาดหวัง อันจะทำให้ นักเรียนเกิด การเรียนรู้ มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข หลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่าย เนื้อหา เวลาเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้

คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงาม อุปนิสัยที่ดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการประพฤติปฏิบัติจนเคยชิน เกิดเป็นลักษณะนิสัยในทางที่ถูกต้องและดีงามอยู่ในจิตใจของแต่ละคน

จริยธรรม หมายถึง ความดีงาม ความสำนึกถูกผิด เป็นคุณสมบัติที่ดีในจิตใจอันเป็น เครื่องกำกับใจให้ประพฤติปฏิบัติในด้านความดี ความถูกต้อง เป็นลักษณะนิสัยให้แสดงออกซึ่ง พฤติกรรมอันดีงาม เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ

ความเป็นไทย หมายถึง ความชื่นชอบ ความศรัทธา มองเห็นคุณค่าของ เอกลักษณ์ ของชาติไทย ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ในการปฏิบัติตนให้มีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย หลังจากรับการเรียน การสอน เรื่อง การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

เจตคติต่อหลักสูตร หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นทั้งในทางบวกของนักเรียนที่มี ต่อหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ซึ่งวัดจากแบบสอบถามเจตคติ ต่อหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย

พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย หมายถึง การกระทำที่แสดงออกทางร่างกาย ทางกล้ามเนื้อ ทางความรู้สึก เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ได้ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดพฤติกรรมการมีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ 5 ปฏิบัติมากที่สุด 4 ปฏิบัติมาก 3 ปฏิบัติปานกลาง 2 ปฏิบัติน้อย 1 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยแยกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมความมีวินัย หมายถึง การยึดมั่นที่จะประพฤติตนตามแบบแผน ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติที่ถูกต้องตั้งมออย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
2. พฤติกรรมความประหยัด หมายถึง การรู้จักเก็บออม การรู้จักวางแผนใช้จ่ายเงิน และทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์
3. พฤติกรรมความกตัญญูกตเวที หมายถึง การประพฤติตนซึ่งแสดงถึงความสำนึกในบุญคุณของบุคคลและสิ่งที่มีคุณ รู้จักตอบแทนคุณต่อบุคคลและสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเรา ตอบแทนด้วยการกระทำ ด้วยสิ่งของ และด้วยคำพูด
4. พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การทำตามข้อตกลง ตรงไปตรงมา ไม่คดโกง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม พุดตามความเป็นจริง ไม่แสแสวง รักษาสัจจะ
5. พฤติกรรมความภาคภูมิใจในความเป็นไทย หมายถึง ความชื่นชอบ ความศรัทธา ในเอกลักษณ์ของชาติไทย เช่น ภาษาไทย ศิลปะ ดนตรีนาฏศิลป์ไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดสามจันทน์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรโดยเริ่มจากการสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการของ นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ร่องผู้อำนวยการเขตพื้นที่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาหลักสูตร โดยนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p.1) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนหลักสูตร 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง 4) การประเมินผล ส่วนของทาบ (Taba, 1962, p.12) เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนที่ 3 เลือกเนื้อหาสาระ ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมเนื้อหาสาระ ขั้นตอนที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 7 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมิน ส่วนรูปแบบ

การพัฒนาหลักสูตรของ เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.30) มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมายและขอบเขต ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร ส่วนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2550, หน้า 52) อธิบายถึงวัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็น การร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรคือ ข้อมูลทางด้านประวัติและปรัชญาการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม และข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลังจากได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้ทราบสภาพปัญหา ความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้ว ก็จะถึงขั้นของการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว ขั้นที่ 3 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระและประสบการณ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนเป็นเสมือนสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ขั้นที่ 4 การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล การประเมินผลเป็นการกำหนดมาตรการให้ทราบว่า ควรจะวัดและประเมินอย่างไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร ในคำราที่ว่าด้วยการพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไปมักจะไม่ว่ากล่าวถึงการวัดผลการเรียนโดยตรง เพราะการวัดผลการเรียนเป็นงานที่จัดทำโดยนักวัดผล และในทางปฏิบัตินั้นการวัดและประเมินผลการเรียนนั้นมักจะจัดทำระเบียบ นอกจากนี้แนวคิดของนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยระบุขั้นตอนต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับข้อสรุปของนักการศึกษาหลายคน ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร โดยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษามีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงศรี หอมจันทร์ (2548, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี วิชาขนมไทย สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวังเพลิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉลองชัย ช้องหลิม (2548, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคนิคการสอนกีฬาฟุตบอล สำหรับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์ (2549, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมศีลธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประนอม ทองไพบุลย์ (2549, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดความทุกข์เพิ่มความสุข สำหรับอุบาสิกอุบาสิกา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมศักดิ์ จันทวด (2549, บทคัดย่อ) เสนอ

การพัฒนาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สมานิกาวนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท้ายพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) จังหวัดสระบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเก่ง กัลยาณกิตติคุณ (2550, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่อง มุสาวาท กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สมานิกาวนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเนตร ดอกมะกล่ำ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของสง่า แดงวงษ์ (2552, บทคัดย่อ) ซึ่งทำการพัฒนาหลักสูตรการทอผ้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านหนองกระทุ่ม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

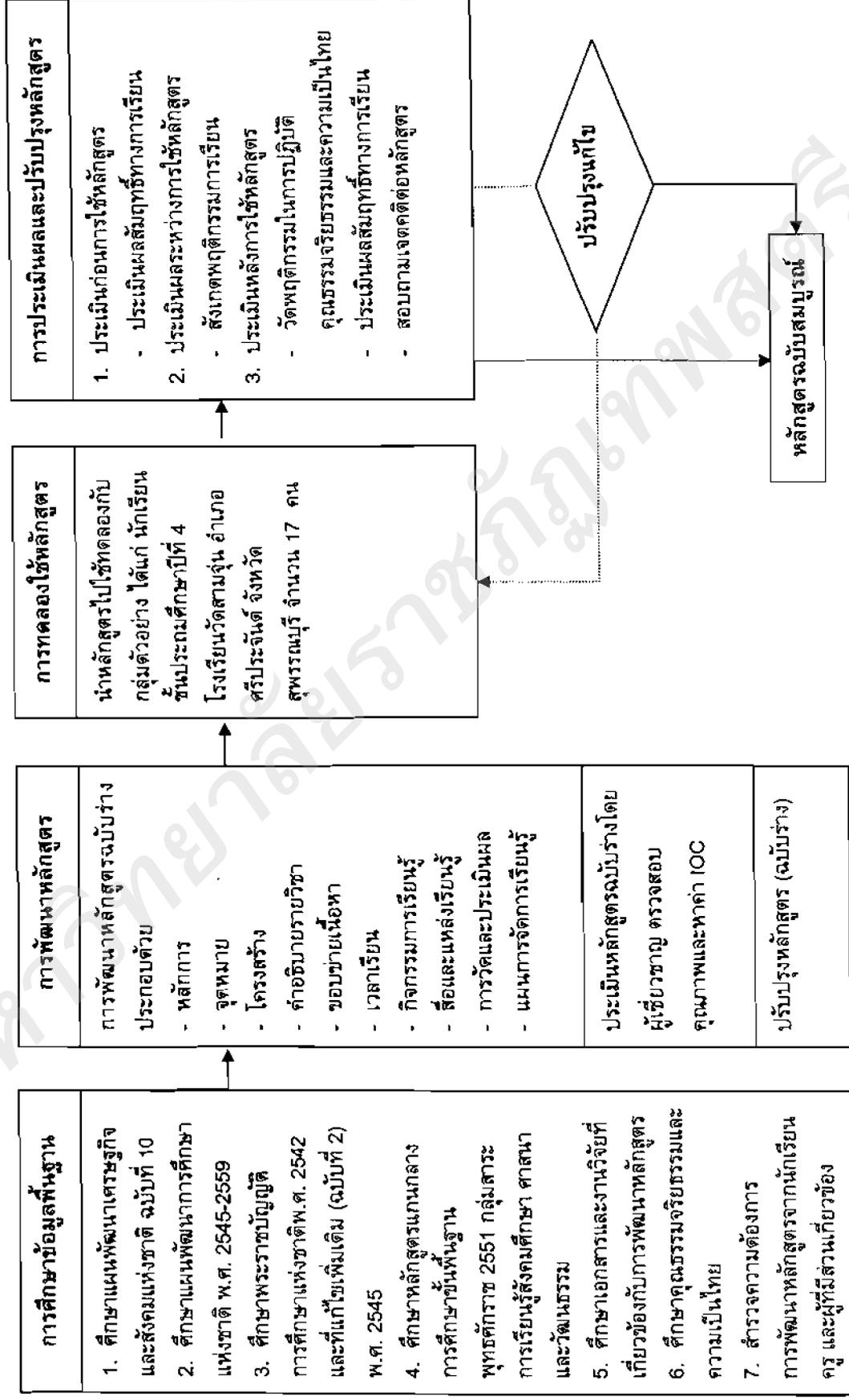
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกใช้ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) รวมทั้งเป็นไปตามงานวิจัยดังกล่าวในการพัฒนาหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษา สัมภาษณ์ สอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรจากรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร เป็นการสร้างหลักสูตรฉบับร่าง ตรวจสอบหลักสูตรฉบับร่างด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฉบับร่าง โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบในด้านหลักสูตร เนื้อหา การวัดและประเมินผล และนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสามจันทน์ จำนวน 17 คน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการทดลองใช้หลักสูตรโดยนำผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร มาวิเคราะห์ผลเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นทั้ง 4 ขั้นตอน สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสามจุ่น ที่เรียนตามหลักสูตรการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม
และความเป็นไทย หลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี